

تبیین آثار مخرب شبکه‌های اجتماعی جدید بر جامعه با نگاهی به عملکرد پلیس

هاجر نجفی^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۲/۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱/۱۹

چکیده

فناوری ابزار مفیدی است، اما اکثر افراد نمی‌دانند که چطور باید از آن به درستی استفاده کنند که همین مسئله می‌تواند فناوری را به ابزاری مخرب تبدیل کند. شبکه‌های اجتماعی یکی از پرطرفدارترین رسانه‌ها هستند که مخاطبان بسیاری به ویژه از قشر جوان دارند. از اثرات منفی شبکه‌های اجتماعی بر جامعه این است که، میزان طلاق و جدایی در افرادی که زمان زیادی را در شبکه‌های اجتماعی می‌گذرانند، به مراتب بیشتر از افرادی است که زندگی را بدون شبکه‌های اجتماعی تجربه می‌کنند. در همین راستا نهاد پلیس با تأسیس پلیسی تخصصی در جهت کنترل این فضا و پیشگیری از انحرافات اخلاقی و جرائم در این حوزه گام‌هایی برداشته است.

پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات با محوریت قانون برای صیانت از هویت ملی و دینی ارزش‌های اسلامی و جلوگیری از انحطاط فرهنگی و تأمین امنیت فضای مجازی و حفظ حریم خصوصی افراد جامعه تشکیل شد. که در این مدت زمان کوتاهی که از تأسیس آن می‌گذرد، توانسته امنیت و آرامش نسبی را بر این فضا حاکم کند. با توسعه فناوری‌های نوین به ویژه اینترنت و ورود به دنیای واقعی، برای جوامع بشری آسودگی‌هایی را به ارمغان آورده است. در کنار این ویژگی‌های فناوری امروز، چالش‌ها و آسیب‌هایی را نیز به دنبال داشته است که غفلت از آن گاهی بنیان خانوادگی و حریم خصوصی افراد و همچنین امنیت شغلی و بسیاری از مسائل مهم زندگی افراد را تحت‌الشعاع قرار داده است و مشکلات جدی را برای کاربران این وسیله الکترونیکی فراهم آورده است.

بنابراین همان‌طور که وظیفه خطیر پلیس، پیشگیری از وقوع جرائم می‌باشد و این شعار که پیشگیری بهتر از درمان است را سرلوحه کار خود قرار داده‌اند در همین راستا پلیس فتا نیز پیش از آنکه در اولین قدم به مقابله با جرائم سایبری اقدام نماید. با فرهنگ‌سازی و آموزش و اطلاع‌رسانی در اқشار مختلف جامعه به ویژه مسئولین و مدیران، می‌تواند در صد قابل ملاحظه باز بروز و ظهور

Email:

^۱- کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی

baran.29030@gmail.com

این‌گونه چالش‌ها و آسیب‌ها که پیامدهای مخربی بر جامعه دارند، پیشگیری نماید. هر قدر دانش فنی و آگاهی اجتماعی افراد جامعه در حوزه امنیت آنلاین افزایش یابد به همان نسبت فضای مجازی واکسینه می‌شود.

واژه‌های کلیدی: شبکه‌های اجتماعی، فضای مجازی، پلیس فتا، نهاد خانواده

مقدمه

از دیرباز اهمیت نیروهای پلیس که با نظم و امنیت کشور سروکار دارند، غیرقابل انکار بوده است و ضرورت این سازمان امنیتی بر کسی پوشیده نیست. همان‌طور که وقوع جرم از قدیم‌الایام و اجتماعی شدن زندگی افراد وجود داشته در کنار آن پیشگیری از جرم نیز برای کاهش جرائم احتمالی پدیدار گشته است.

پلیس به عنوان یکی از نهادهای امنیتی و انتظامی در جامعه از زمان تأسیس آن تا کنون با اتخاذ سیاست‌های پیشگیرانه به این امر اهتمام ورزیده است. فلسفه وجودی نهاد پلیس، با در نظر گرفتن قانون و حقوق مردم، برقراری نظم و امنیت و پیشگیری از وقوع جرم می‌باشد (حسینی، ۱۳۸۹: ۶۴). کلیه سیاست‌های اجرایی این نهاد بر پایه اصل معقول و قدیمی پیشگیری بهتر از درمان است استوار می‌باشد. زیرا هزینه‌هایی که امر پیشگیری به دنبال دارد، خیلی کمتر از هزینه‌های گزاف مواجهه با جرم است. حساس بودن وظیفه خطیر پلیس از آنجا ناشی می‌شود که می‌تواند از تهدیدات جدی که بر فرهنگ، اجتماع، اقتصاد، امنیت جامعه و... تاثیر می‌گذارد، جلوگیری نماید (همان: ۸۴).

فناوری اطلاعات و ارتباطات ضمن تاثیرگذاری بر تمامی جنبه‌ها و شئون زندگی بشر بر جرائم، تهدیدها و آسیب‌ها نیز تاثیر گذاشته است و همین امر وظایف پلیس را تحت‌الشعاع قرار داده است، خواستار ضرورت شناخت بیشتر فضای مجازی توسط پلیس می‌باشد. با توجه به اینکه فضای مجازی در مقایسه با فضای واقعی از موقعیت جغرافیایی و فیزیکی مشخصی برخوردار نیست، سازمان پلیس باید با به دست آوردن آگاهی لازم از این فضا بتواند به طور صحیح و منطقی با آن مقابله نماید. در این خصوص باید بیان نمود که پلیس تازه تأسیس فتا برای تأمین امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات و حفظ هویت ملی و دینی و ارزش‌های انسانی و حفظ حریم خصوصی و آزادی مشروع تمام راهکارهای لازم را به کار بندد. این تحقیق به دنبال بیان عملکرد پلیس در امر پیشگیری از وقوع جرم است. که در واقع نفی مجازات به عنوان یکی از راه‌های پیشگیری از جرم مد نظر نیست، بلکه استفاده از

شیوه‌های غیر قهر آمیز را ذاتاً و قبل از وقوع جرم توسط پلیس توصیه می‌کند. پیش از ورود به بحث ابتدا مفاهیم تحقیق مورد بررسی قرار خواهد گرفت (پلیس فتای استان اصفهان، ۱۳۹۱: ۱).

مبحث اول: مفاهیم

گفتار اول: فضای مجازی (سایبری)

بند اول: مفهوم لغوی

واژه سایبر از لغت یونانی *keybermetes* به معنای سکان‌دار یا راهنما مشتق شده است و نخستین بار این اصطلاح توسط یک ریاضیدان بنام نوربرت وینر در کتابی تحت عنوان سایبرنتیک و کنترل در ارتباط بین حیوان و ماشین در سال ۱۹۴۸ به کار برده شد (زندى، ۱۳۸۹: ۳۶). سایبر پیشوندی است برای توصیف یک شخص، یک شیء، یک ایده و با یک فضا که مربوط به دنیای رایانه و اطلاعات است.

بند دوم: مفهوم اصطلاحی

فضای سایبر در معنای اصطلاحی به مجموعه‌ای از ارتباطات درونی انسان‌ها از طریق رایانه و وسایل مخابراتی بدون در نظر گرفتن جغرافیای فیزیکی گفته می‌شود، یک سامانه آنلاین نمونه‌ای از فضای سایبر است که کاربران آن می‌توانند از طریق ایمیل یا یکدیگر ارتباط برقرار کنند (همان: ۳۸-۳۷). در فارسی واژه سایبر را مجاز و مجازی ترجمه کرده‌اند. این ترجمه گویای دقیق این واژه نیست. مجاز در برابر حقیقت به کار می‌رود و در زبان انگلیسی معادل واژه *virtual* است. از سوی دیگر محیط سایبر محیطی است، حقیقی و واقعی نه دروغین و مجازی.

گفتار دوم: شبکه‌های اجتماعی

شبکه اجتماعی مجازی سایت یا مجموعه سایتی است که به کاربران امکان به اشتراک‌گذاری علاقه‌مندی، افکار و فعالیت‌های خودشان را می‌دهد. یا به عبارتی دیگر شبکه اجتماعی یک ساختار اجتماعی است که از گروه‌های که عموماً فردی یا سازمانی هستند، تشکیل شده است که توسط یک یا چند نوع وابستگی به هم متصل‌اند. نخستین بار بحث شبکه‌های اجتماعی در سال ۱۹۶۰ در دانشگاه ایلی نیوز امریکا مطرح شد و پس از آن در سال ۱۹۹۷ نخستین بار سایت شبکه اجتماعی به آدرس *SixDegrees.com* راه‌اندازی شد (خسروی نژاد، ۱۳۹۱: ۱۲۰).

بر اساس تعریفی دیگر، شبکه‌های اجتماعی، خدمات آنلاینی هستند که به افراد اجازه می‌دهند در یک سیستم مشخص و معین پروفایل شخصی خود را داشته باشند، خود را به دیگران معرفی کنند، اطلاعاتشان را به اشتراک بگذارند و با دیگران ارتباط برقرار کنند. از این طریق افراد می‌توانند

ارتباطشان با دیگران را حفظ کرده و همچنین ارتباط‌های اجتماعی جدیدی را شکل دهند(بوید و الیسون، ۲۰۰۷: ۱۲). در واقع، شبکه‌های اجتماعی اینترنتی برای افزایش و تقویت تعاملات اجتماعی در فضای مجازی طراحی شده‌اند. به طور کلی از طریق اطلاعاتی که بر روی پروفایل افراد قرار می‌گیرد مانند عکس کاربر، اطلاعات شخصی و علایق (که همه این‌ها اطلاعاتی را در خصوص هویت فرد فراهم می‌آورد) برقراری ارتباط تسهیل می‌گردد. کاربران می‌توانند پروفایل‌های دیگران را ببینند و از طریق برنامه‌های کاربردی مختلف مانند ایمیل و چت با یکدیگر ارتباط برقرار کنند(پمپک و همکاران، ۲۰۰۹: ۲۲۸).

به طور کلی در تعریف شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توان گفت، سایت‌هایی هستند که از یک سایت ساده مانند موتور جستجوگر با اضافه شدن امکاناتی مانند چت و ایمیل و امکانات دیگر خاصیت اشتراک‌گذاری را به کاربران خود ارائه می‌دهند. شبکه‌های اجتماعی، محل گردهمایی صدها میلیون کاربر اینترنت است که بدون توجه به مرز، زبان، جنس و فرهنگ، به تعامل و تبادل اطلاعات می‌پردازند(سلطانی‌فر، ۱۳۸۹: ۵۳). یک شبکه اجتماعی، وب‌سایتی است که در مرحله اول به افراد و سازمان‌ها اجازه می‌دهد صفحات خود را روی آن ایجاد کنند و در مرحله دوم این امکان را می‌دهد که این صفحات بر اساس مشترکات گوناگون به هم متصل شوند. در حقیقت یک شبکه اجتماعی سایت یا مجموعه سایتی است که کاربران آن دوست دارند علاقه‌مندی‌ها، افکار و فعالیت‌های خود را با دیگران و دیگران هم با آنان به اشتراک بگذارند.

بند اول: محبوب‌ترین شبکه‌های اجتماعی مجازی

الف: فیس بوک

مؤسس آن مارک زوکربرگ متولد نیویورک که یهودی زاده بود. فیس بوک با بیش از هفتصد میلیون کاربر محبوب‌ترین شبکه اجتماعی جهان است. به طور میانگین هر کاربر فیس بوک در هر ماه ۹ بار Like زده و ۲۵ دیدگاه می‌نویسد. و در هر ماه هر کاربر ۳ فعالیت (عضویت، کوپز، تبلیغ) دعوت و در ۱۳ گروه عضو می‌شود. در این میان کشور آلمان با ۷۸ سال مقام اول گروه سنی و کشور هند با ۱۷ سال مقام آخر گروه سنی را به خود اختصاص داده است(منوریان، ۱۳۹۴).

ب: توئیتر

یک سرویس میکرو بلاگینگ است که با شعار چه کار می‌کنید؟ پا به عرصه وجود گذاشت. هدف اصلی توئیتر فراهم کردن این امکان بود که کاربران بتوانند در هر لحظه به سادگی اتفاقات اطرافشان

را که در حال وقوع است در فضای مجازی منتشر کند. در حوادث پس از انتخابات این شبکه نقش اساسی در اغتشاشات بر عهده داشت(علی جان زاده، ۱۳۹۴).

ج: اورکات

سال تأسیس این شبکه در سال ۲۰۰۴ می‌باشد. این شبکه متعلق به گوگل می‌باشد و توسط مهندس ترک، اورکات بیوک کوکتل ابداع شد. جزء اولین سایت‌های شبکه اجتماعی پر مخاطب و جذاب بود. قبل از فیلتر شدن این سایت در ایران، ایرانی‌ها رتبه سوم کاربران اورکات را تشکیل می‌دادند(مقصودی، بی تا: ۲۶).

د: یوتیوب

این شبکه در سال ۲۰۰۵ در سان برونو و کالیفرنیا تأسیس شد. کارکرد این شبکه به اشتراک گذاری تصاویر ویدیویی بود. این شبکه نیز در حوادث پس از انتخابات نقش اساسی را در گسترش اغتشاشات و ناامنی‌ها بر عهده داشت.

گفتار سوم: پلیس تخصصی ناظر بر امنیت شبکه‌های اجتماعی

حجم بالای تبادل اطلاعات و افزایش سرعت تبادل اطلاعات در فضای مجازی و بروز جرائم در این فضا موجب گردید، که پلیس فتا در سطح ناجا و بعد از آن در استان‌ها نیز راه‌اندازی شود. و در سایر استان‌ها نیز پلیس فتا با حضور یک تیم متخصص و مجرب مأموریت‌های محوله را به صورت کاملاً تخصصی پیگیری و تا حصول نتیجه دنبال می‌کند. گفتنی است همان طور که پلیس در دنیای واقعی به بررسی و پیگیری جرائم و حوادث جنایات می‌پردازد، پلیس سایبری یا همان پلیس مبارزه با جرائم رایانه‌ای نیز در فضای مجازی به دنبال مجرمان و کلاه‌برداران است. تنها تفاوت این دو، مرز میان مجازی و واقعی بودن فضاها است. هدف از تأسیس پلیس فتا در یک کلام تأمین امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات در کشور می‌باشد(خسروی نژاد، ۱۳۹۱: ۵۰).

بند اول: ماهیت و شیوه تأسیس پلیس فتا در ایران

ماهیت اصلی پلیس فتا عملیاتی است، به این معنا که به صورت کاملاً تخصصی و از طریق تجهیز به منابع ارزشمند نیروی انسانی دانش و تجهیزاتی با توان عملیات خوب، نسبت به تأمین امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات با رویکرد مقابله با جرائم از طریق پیش‌بینی، پیشگیری و کشف جرائم اقدام می‌نماید(پلیس فتای استان اصفهان، ۱۳۹۱: ۶). توسعه‌ی روزافزون زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات در کشور و افزایش کاربران و استفاده‌کنندگان از اینترنت و سایر فناوری‌های اطلاعاتی، ارتباطی و مخابراتی نظیر خطوط تلفن‌های ثابت و همراه، شبکه‌های دیتای کشوری و محلی

به ارتباطات ماهواره‌ای از جمله دلایلی است، که لزوم ایجاد و توسعه‌ی سازوکاری برای برقراری امنیت در فضای تولید و تبادل اطلاعات جمهوری اسلامی ایران را توصیه می‌کند. از سوی دیگر، رشد قارچ گونه جرائم در حوزه فضای تولید و تبادل اطلاعات کشور (فتا) مثل کلاهبرداری اینترنتی جعل داده‌ها و عناوین، سرقت اطلاعات، تجاوز به حریم خصوصی اشخاص و گروه‌ها، هک و نفوذ به سامانه‌های رایانه‌ای و اینترنتی، هزینه نگاری و جرائم اخلاقی و برخی جرائم سازمان یافته‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایجاد می‌کند، که پلیس تخصصی که توان پی جویی و رسیدگی به جرائم سطح بالای فناورانه داشته باشد، به وجود آید.

از سوی دیگر با توجه به تصویب قانون جرائم رایانه‌ای در مجلس شورای اسلامی و لزوم تعیین ضابط قضایی برای این قانون و نیز مصوبات کمیسیون افتای دولت جمهوری اسلامی ایران مبنی بر تشکیل پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات، این پلیس در بهمن ماه سال ۱۳۸۹ به دستور سردار فرماندهی محترم نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، تشکیل گردید.

وظایف و مأموریت‌های این نهاد ایجاد امنیت و کاهش مخاطرات برای فعالیت‌های علمی، اقتصادی، اجتماعی در جامعه‌ی اطلاعاتی حفاظت و صیانت از هویت ملی و دینی، مراقبت و یا پیش از فضای تولید و تبادل اطلاعات برای پیشگیری از تبدیل شدن این فضا به بستری برای انجام هماهنگی‌ها و عملیات برای انجام و تحقق فعالیت‌های غیرقانونی و ممانعت از تعرض به ارزش‌ها و هنجارهای جامعه در فتا از جمله وظایف و مأموریت‌های پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات ناجا است. (همان: ۵)

مبحث دوم: اثرات مخرب شبکه‌های مجازی بر نهادهای اجتماعی

گفتار اول: خانواده

نهاد خانواده کوچک‌ترین واحد اجتماع است، اما در طول تاریخ همین نهاد مقدس و پاک، منشأ بسیاری از رویدادها و تحولات مثبت و اثرگذاری در عرصه‌های دینی و مذهبی، فرهنگی و اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، علمی و آموزشی... شده است. در راستای اهمیت این نهاد رهبر انقلاب اسلامی می‌فرمایند: تنگه احد نظام «خانواده» است. بنابراین نهاد خانواده یکی از مقدس‌ترین و پاک‌ترین نهادهای اجتماعی است و نیازمند صیانت بیشتر از سوی دولت می‌باشد. (پایگاه اطلاع رسانی شفا، ۱۳۹۱)

با پیشرفت فناوری اطلاعات و ارتباطات نوع زندگی افراد جامعه دست‌خوش تغییر قرار گرفت که این تغییر و تبدیل فضای واقعی به فضای مجازی نهاد خانواده را نیز تحت‌الشعاع قرار داد. امروزه

میلیون‌ها خانواده در سرتاسر دنیا به طور مستمر از اینترنت برای بسیاری از مسائل گوناگون از جمله، یادگیری، پژوهش، خرید و فروش و... استفاده می‌کنند. همان طور که این فضا برای آن‌ها مزایایی را به همراه دارد، در کنار آن نمی‌توان وجود خطرات را نادیده انگاشت و مجرمین خطرناک را که هر لحظه به فکر به دام انداختن آنان می‌باشند را از نظر دور داشت. با در نظر گرفتن این موقعیت می‌توان بیان نمود که باید نهادی تخصصی از این واحد کوچک جامعه که خود خاستگاه بسیاری از مسائل بزرگ جامعه است، حمایت کند و آموزش‌های لازم، اعم از نحوه ورود و نحوه بهره برداری از این فضا و همچنین نحوه نظارت بر فرزندان که سرمایه‌های آینده می‌باشند، را بدهد.

یکی از آسیب‌های اینترنت، اعتیاد به آن است به طوری که "از میان ۴۷ میلیون استفاده کننده از اینترنت در امریکا ۲ تا ۵ میلیون دچار اعتیاد اینترنتی شده‌اند و با معضلات زیادی گریبان گیر هستند" (اکبری، ۱۵۸: ۱۳۹۰). در جامعه ما نیز با گسترش روزافزون اینترنت شاهد این مسئله هستیم. نتیجه تحقیقات انجام شده در کشور نشان می‌دهد که "بیشترین استفاده‌کنندگان از اینترنت جوانان هستند و ۳۵ درصد از آن‌ها به خاطر حضور در چت روم، ۲۸ درصد برای بازی‌های اینترنتی، ۳۰ درصد به منظور چک کردن پست الکترونیکی و ۲۵ درصد نیز به دلیل جستجو، در شبکه جهانی هستند".

امروزه اینترنت در زندگی اجتماعی، جای دوستان و نزدیکان را گرفته و در حقیقت جایگزین روابط دوستانه و فامیلی شده است. افرادی که ساعت‌ها وقت خود را در سایت‌های اینترنتی می‌گذرانند بسیاری از ارزش‌های اجتماعی را زیر پا می‌نهند. چرا که فرد دیگر فعالیت‌های اجتماعی خود را کنار گذاشته و به فعالیت‌های فردی روی می‌آورد. "نتایج پژوهش شاندرز نشان داد که استفاده زیاد از اینترنت با پیوند ضعیف اجتماعی مرتبط است. برعکس کاربرانی که از اینترنت کمتر استفاده می‌کنند، به طور قابل ملاحظه‌ای با والدین و دوستانشان ارتباط بیشتری دارند" (صبوری خسروشاهی، ۱۳۸۶، ۵۶)

در تکمیل این بحث می‌توان گفت: یکی از پرطرفدارترین ابزارهای موجود در فضای مجازی اینترنت است. زیرا اینترنت ابزاری است در دست انسان امروز، تا آن را برای پیشبرد خود به سوی مقاصد و اهداف زندگی به کار گیرد. مانند بسیاری از ابزارهای دیگر می‌تواند کاربردی دوگانه داشته باشد، از سویی منبعی برای کسب اطلاعات و دانش سودمند باشد. و از سویی محلی برای انتشار مطالبی مسموم و نادرست. از این رو لازم است تدابیر حفاظتی در جهت ایجاد مصونیت در برابر خطرات و آسیب‌های اینترنتی خصوصاً پیرامون کودکان و نوجوانان اتخاذ گردد (مهدی‌زاده، ۱۳۸۳: ۱۳۱-۱۱۱).

این نکته بدیهی است که کودکان و نوجوانان امروزه در یادگیری و استفاده از فناوری‌های نوین، خصوصاً اینترنت، بزرگسالان و والدین را پشت سر گذاشته و بسیار حرفه‌ای عمل می‌کنند که این عقب افتادن از فرزندان خود می‌تواند نقش نظارتی و کنترلی را بسیار کم‌رنگ کند. بنابراین اگر والدین با دنیای فناوری بیشتر آشنا شوند، بهتر می‌توانند راه‌های تأمین امنیت فرزندان‌شان را به کار گیرند و فرزندان نیز حاضر به همکاری با والدین خود هستند.

گفتار دوم: دانشگاه

در طول سال‌های پس از انقلاب، دانشگاه به عنوان یک هدف استراتژیک برای جریان‌های براندازی تلقی شده است. مروری بر رخداد‌های ۳۰ ساله انقلاب اسلامی، شکل‌گیری بزرگ‌ترین حرکت فرهنگی انقلاب را در زمانی نشان می‌دهد که محیط‌های دانشگاهی به سنگر مقابله با نظام مبدل شدند و با انقلاب فرهنگی محیط دانشگاه‌ها از نفوذ عناصر وابسته و دارای تفکرات سکولاریستی پاک‌سازی شد. اما اینکه چرا دانشگاه، دانشجو و نخبگان علمی و فرهنگی به عنوان یک پتانسیل همیشه فعال برای دشمن به حساب می‌آیند، پرسش مهمی است که پاسخ آن نیاز به تأمل و تحقیق دارد. چنانچه در صحنه جنگ نرم کنونی به نشانه‌گذاری نقاط حساس و حیاتی قائل باشیم. بی‌تردید دانشگاه به مشابیه، نقطه کانونی هدف‌گذاری دشمن لحاظ خواهد شد. از سویی دیگر جنگ نرم دارای زمینه و مقدمه مهمی است که از آن به تهدید نرم تعبیر می‌شود. تهدید نرم به مجموعه‌ای از آسیب‌های داخلی و طراحی‌های خارجی اطلاق می‌شود که به شکل برنامه‌ریزی شده یا بر اثر سوء مدیریت نهادهای مسئول کشور مورد تهاجم از زمینه اثر بخشی ابزارهای دشمن در جنگ نرم شده در نهایت به دگرگونی در رفتارها و هویت جمعی آن کشور منجر می‌گردد (ربیعی، ۱۳۹۲: ۶۰-۴۳). رهبر معظم انقلاب در این رابطه می‌فرماید:

مهم‌ترین کار ویژه نهادهای برنامه ریز در حوزه دانشگاه و خصوصاً نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه عبارت از "مسئول اصلی و نهایی ارتقاء فکر و فرهنگ دینی در دانشگاه است" با گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات فضای دومی به موازات جهان واقعی ایجاد شده که به واقع تمام عناصر و اجزای دنیای واقعی را در خود تکرار می‌کند، آموزش و به دنبال آن نهادهای آموزشی مانند دانشگاه همچنان که در جهان واقعی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. در فضای مجازی نیز دارای اهمیت و تاثیر بسزایی در گسترش علوم و فناوری و رشد سواد اطلاعاتی و رسانه‌ای در همه اقشار جامعه است. در فرآیند گذار به جامعه اطلاعاتی بسیاری از پدیده‌ها و مفاهیم شکل تازه‌ای به خود می‌گیرند. و با تغییر چارچوب‌ها، خود را با تحولات ایجاد شده سازگار می‌سازند. مسئله آموزش و دانشگاه که سابقه‌ای

طولانی در تاریخ بشر دارد، هم زمان با ورود جهان به عصر اطلاعات به صورت آموزش الکترونیکی و دانشگاه مجازی نمود پیدا کرده است. اگر چه از مطرح شدن این مفاهیم در سطح جهان مدت زیادی نمی‌گذرد. فعالیت‌های زیادی در این زمینه صورت گرفته است. در کشور ما نیز چند سالی است که حداقل به صورت تئوری به این بحث پرداخته می‌شود. از مواردی که دانشگاه را به طور مستقیم در معرض فضای مجازی قرار داده است دانشگاه مجازی است. که یک محیط دانشگاهی مجتمع است که دانشجویان می‌توانند از طریق اینترنت در دانشگاه ثبت نام، از میان دروس ارائه شده انتخاب واحد و از جلسات درس استفاده کنند و امتحان بدهند و همچنین با استاد و همکلاسی‌ها ارتباط برقرار کنند. بنابراین همان طور که در مباحث قبل اشاره شد اگر چه فضای مجازی دارای مزایای فوق‌العاده‌ای است ولی معایب و خطرات آن را نمی‌توان کتمان نمود. که پلیس فتا با رصد آن و نظارت بر کار دانشجویان به پیشگیری وضعی در این زمینه از ارتکاب جرائم توسط فرصت‌طلبان و سودجویان جلوگیری نمایند (میر شاهی، ۱۳۸۹).

در این خصوص باید به این نکته اشاره کرد که فرق بین رانندگی و استفاده از اینترنت و فضای مجازی آن است که قوانین عبور و مرور واقعی در اینترنت وجود ندارد به همین خاطر اینترنت تبدیل به یک وسیله نقلیه قدرت‌مند و البته خطرناک شده است. بنابراین برای کاستن از خطرات و آسیب‌های رایانه بایستی قوانینی را تعریف کرد و به اجرا گذاشت. در این جا هدف نهایی پلیس فتا تربیت و آموزش حس مشترک نوجوانان برای درک روشن و شفاف خطرات آنلاین است.

گفتار سوم: بازار کار

فضای سایبر در کشورها در کنار تمامی ویژگی‌ها، چالش‌هایی را نیز پیش رو قرار داده است. که عمده آسیب متوجه فرهنگ جوامع است. علی‌رغم اینکه تنوع ارتباطات متقابل در فضای سایبر کاربران فراوانی به ویژه در قشر جوان را جذب نموده، ارائه بسیاری از خدمات جامع مثل بانک، دانشگاه‌ها، فروشگاه‌های مختلف و شرکت‌های خصوصی و دولتی... باعث شده تمامی افراد جامعه گذشته از اینکه چه سطح سواد دارند و آیا علاقه‌مند به استفاده از رایانه و اینترنت هستند یا نه به نوعی در این فضا قرار داده شدند. آلودگی فکری جهت سست نمودن پایه‌های فکری افراد جامعه نیز از اهداف مورد نظر مبلغان فرهنگی غربی است. و بسیاری از جرائم خلاف عفت عمومی در نتیجه از بین رفتن قبح آن در فضای سایبر به وقوع می‌پیوندد (خسروی نژاد، ۱۳۹۱: ۹۷).

مشاغل زیرزمینی از دنیای پنهانی‌شان، از پناه همیشگی‌شان در سایه دیوارهای بلند و کوتاه شهر، به فضای مجازی کوچ کرده‌اند؛ و حالا مدت هاست به یکی از ساکنان دائم شبکه‌های مختلف مجازی

تبدیل شده‌اند. حالا محیط کارشان یک صفحه اختصاصی در اینستاگرام و فیسبوک، یک کانال ویژه و پربیننده در تلگرام و یک گروه شلوغ در واتس‌آپ است. حالا دیگر با یک کلیک کوچک در صفحه رایانه‌ها، با لمس ساده انگشت اشاره روی صفحه گوشی‌های هوشمند و تبلت‌ها می‌توان وارد دنیای پرهیاهویی شد که آن‌ها مقابل چشمان بقیه به تصویر می‌کشند؛ تاتوکارها، دی‌جی‌ها و ماساژورهای غیرمجاز فعلاً ریش سفیدهای مشاغل زیرزمینی در دنیای مجازی‌اند. دنیایی که آن‌ها در مقابل مخاطبان‌شان به تصویر می‌کشند، دنیای کوچکی نیست. پشت این دنیای رنگی و پرنرنگ و لعاب هزار حرف و حدیث وجود دارد. حرف و حدیث‌هایی که در بیشتر موارد به تجربه‌های ناخوشایند و اقدامات مجرمانه منتهی می‌شود (مولایی، ۱۳۹۴: ۱).

پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات خود را موظف به حفاظت کاربران در فضای مجازی می‌داند در همین راستا به نظارت برخی مشاغل که به طور مستقیم با این فضا در ارتباط هستند، نموده است. که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به کافی‌نت‌ها، گیم‌نت‌ها و سایر سرویس‌دهندگان اینترنتی در کشور اشاره کرد. که در صورت تخطی برابر مقررات قانونی با آنان برخورد نماید.

مبحث سوم: پلیس و نحوه برخورد با شبکه‌های اجتماعی جدید

گفتار اول: نحوه شکل‌گیری و کارکرد شاخص‌ترین شبکه‌های اجتماعی جدید

بند اول: وایبر

وایبر به انگلیسی (Viber) یک نرم‌افزار مالکیتی چندسکویی پیام‌رسان فوری صدا روی پروتکل اینترنت برای تلفن‌های هوشمند است که توسط شرکت وایبر توسعه داده شده است. علاوه بر پیام‌رسانی متنی، کاربران می‌توانند به تبادل تصاویر، ویدئو و پیام‌های رسانه‌ای بپردازند. وایبر روی شبکه‌های نسل سوم شبکه تلفن همراه، پروژه مشارکتی نسل سوم شبکه تلفن همراه و وای‌فای کار می‌کند. جهت کار با نرم‌افزار روی یک سیستم‌عامل مبتنی بر دسکتاپ الزامی است نرم‌افزار وایبر را روی یک تلفن نصب داشته باشید. وایبر در ۲ دسامبر ۲۰۱۰ ابتدا برای آی‌فون، برای رقابت مستقیم با اسکایپ ارائه شد. و در ۷ مه ۲۰۱۳ به ۲۰۰ میلیون کاربر رسید. وایبر در حال حاضر در ۳۰ زبان در دسترس قرار دارد.

وایبر توسط ۴ همکار اسرائیلی تأسیس شد: تلمن مارکو، ایگور مگزینیک، سانی مارولی و اوfer اسمچا. تلمن مارکو مدیرعامل شرکت است، که چهار سال در ارتش اسرائیل مشغول به کار بوده است و از دانشگاه تل‌آویو فارغ‌التحصیل شده است. در ۱۴ فوریه ۲۰۱۴ وایبر توسط شرکت راکوتن به قیمت ۹۰۰ میلیون دلار خریداری شد. پیش از فوریه ۲۰۱۴، بیشتر سهام این شرکت را یک خانواده

اسرائیلی به نام شباناتی (۲،۵۵٪) و تلمن مارکو (۴،۱۱٪) و نیز یک شرکت آمریکایی به نام IRS وست (۵،۱۲٪) در اختیار داشته‌اند. تلمن مارکو از پاسخ به سؤالات صریح درباره نقش خود در آینده شرکت تحت مدیریت راکوتن، امتناع کرد.

اخبار و گزارش‌هایی وجود دارد که نرم‌افزار به شماره تلفن‌ها، پیامک‌ها، شماره‌های تماس گرفته کاربر، حتی آن‌هایی که جزء نرم‌افزار نیستند، دسترسی پیدا می‌کند، و توانایی این را دارد که موقعیت جغرافیایی کاربران را تشخیص دهد، و به صوت‌ها، عکس‌ها و فیلم‌های ضبط شده کاربر دسترسی پیدا کند. وایبر همچنین قادر است همه پرونده‌های روی گوشی تلفن، و حتی تنظیمات کاربر و برنامه‌های نصب شده او را ببیند.

بند دوم: واتساپ

واتساپ (به انگلیسی: WhatsApp) یک برنامه پیام‌رسانی فوری برای تلفن‌های هوشمند است. این برنامه توسط شرکت سهامی واتساپ ساخته شده است. مؤسس شرکت و سازنده این برنامه جن کوم است. پیام‌رسان WhatsApp سامانه‌ای نرم‌افزاری برای گوشی‌های هوشمند آندروید، آیفون، نوکیا، و بلک‌بری است. این پیام‌رسان از ارتباط دیتا و یا WLAN (وای-فای) برای فرستادن پیام استفاده می‌کند. این سرویس پیام‌رسانی تنها سال اول رایگان است و پس از آن ۰٫۹۹ دلار در سال باید پرداخت شود. واتساپ و نرم‌افزارهای شبیه به آن امروزه با گسترش اینترنت همراه، جایگزینی برای اس ام اس یا پیام‌های متنی کلاسیک شده‌اند. واتساپ در سال ۲۰۱۳ در سراسر جهان ۴۵۰ میلیون کاربر داشته که حداقل ماهی یکبار آنلاین بوده‌اند.

بند سوم: تلگرام

پیام‌رسان تلگرام (به انگلیسی: Telegram) پیام‌رسانی چندسکویی است که برای نسخه‌های کلاینت متن باز است. کاربران تلگرام می‌توانند پیام‌ها، تصاویر، ویدئوها و اسناد (همه انواع پرونده‌ها پشتیبانی می‌شود) خود ویرانگر و رمزنگاری شده تبادل کنند. تلگرام رسماً برای اندروید و آی‌اواس (از جمله تبلت‌ها و دستگاه‌های بدون وای فای) در دسترس است. نرم‌افزارهای کلاینت غیررسمی برای ویندوز فون، همین‌طور نسخه وب، نسخه اواس ده، نسخه لینوکس و یک کلاینت دسکتاپ ویندوز از توسعه‌دهنده‌های مستقل که از رابط برنامه‌نویسی نرم‌افزار تلگرام استفاده می‌کنند در دسترس هستند. کاربران نرم‌افزار امکان تبادل پیام، عکس، ویدئو و فایل تا حجم ۱٫۵ گیگابایت را دارند. تلگرام توسط دو برادر با نام‌های پاول دورف و نیکلای دورف به بازار آمد. پاول دورف برادر کوچک نیکلای دورف است و سازمان غیرانتفاعی کارآفرینی در آلمان دارد که پشتیبان مالی پروژه

است. تلگرام توسط یک سازمان غیرانتفاعی آلمانی متعلق به کارآفرین و نیکوکار روس پاول دورف اداره می‌شود.

برنامه پیام‌رسان تلگرام برای اولین بار در ۱۴ آگوست ۲۰۱۳ برای آیفون راه‌اندازی شد و بعد نسخه آلفا برای اندروید را در ۲۰ اکتبر ۲۰۱۳ بیرون داد. می‌توانید از تلگرام در تلفن‌های همراه هوشمند، تبلت‌ها، ویندوز، ویندوزفون و لینوکس استفاده کنید. همچنین می‌توانید به طور همزمان از تلگرام روی چندین وسیله استفاده کنید و تنها به یک شماره تلفن منحصربه‌فرد در تمام آن‌ها نیاز دارید. شما می‌توانید یک نام کاربری برای خود انتخاب کنید و سایرین می‌توانند نام شما را جست‌وجو و شما را پیدا کنند و به شما پیام بدهند. حتی در صورتی که شماره تلفن شما را نیز نداشته باشند با نام کاربری نیز می‌توانند به شما پیام دهند. مؤسسان تلگرام برنامه خود را ایمن‌تر از واتس‌آپ و لاین می‌دانند. آنان می‌گویند اگر از گفت‌وگوی خصوصی استفاده کنید، پیام شما در مبدأ و مقصد رمزگذاری می‌شود و به هیچ عنوان پیام‌ها در فضاهای ابری ذخیره نمی‌شوند و تنها در مبدأ و مقصد در دسترس خواهند بود. البته باید بگوییم احتمالاً این مؤسسان نمی‌دانند که پیام‌ها در واتس‌آپ نیز به هشت روش رمزگذاری می‌شوند.

گفتار دوم: نحوه نظارت پلیس بر شبکه‌های اجتماعی جدید

بند اول: نظارت پلیس بر وایبر، واتس‌آپ و تلگرام

پلیس در فضاهای مجازی نظارت دارد، نیروی انتظامی در حوزه اینترنت حضور داشته و فضاهایی نظیر وایبر، اینستاگرام، واتس‌آپ، تلگرام و امثال آن را تحت نظارت دارد؛ طبیعی است پلیس در این فضاها با موارد تخلف برخورد خواهد کرد. پلیس برای حفظ سلامت افراد و جلوگیری از گرفتاری شهروندان در دام فساد و فحشا در این فضا حضور خواهد داشت. درباره نظارت پلیس بر فضای مجازی باید به این نکته اذعان داشت در بحث موضوعات فساد و فحشا پلیس فتا تنها در فضای مجازی وارد می‌شود و پس از شناسایی افراد آنان را به پلیس امنیت تحویل می‌دهد بنابراین پلیس فتا مستقیماً وارد دستگیری این افراد نمی‌شود و دستگیری متخلفان بر عهده پلیس امنیت اخلاقی است (خبر آنلاین، ۱۳۹۲).

در خصوص نقض حریم خصوصی و تجاوز به اطلاعات شخصی کاربران در شبکه‌های مجازی نظیر وایبر، واتس‌آپ و پرونده‌های زیادی در کشور تشکیل شده و متأسفانه بسیاری از کاربران به ویژه بانوان به این شبکه‌ها اعتماد می‌کنند و گاهی مشکلاتی برایشان به وجود آمده است که پرونده‌هایی در این خصوص برای متخلفان و سودجویان در شبکه‌های قضایی تشکیل شده است.

در راستای نظارت پلیس فتا بر فضای مجازی می‌توان به این مورد اخیر که دستگاه‌های امنیتی با عوامل انتشار پیام‌های توهین‌آمیز به امام خمینی (ره) در فضای مجازی برخورد کردند اشاره نمود که در حال حاضر نیز مرکز ملی کمیسیون تعیین مصادیق مجرمانه در این زمینه مسئول رسیدگی است. به گزارش نسیم؛ سردار سیدکمال هادیان فر در رابطه با پیام‌هایی توهین‌آمیزی که در فضاهای مجازی در مورد امام خمینی (ره) منتشر شده است، گفت: از پرونده‌هایی که پلیس فتا پیگیری کرده و به نتیجه رسیده است، باید بدانید که پیام‌های خصوصی در وایبر، واتس‌آپ و... توسط پلیس فتا قابل کنترل است (هادیان فر، ۱۳۹۴).

همچنین امکان شنود چنین ابزارهایی به کمک یک سری نرم‌افزار و ابزارهای خاص وجود دارد اما تنها افراد خاص مانند برخی نهادهای دولتی (پلیس) امکان دسترسی به این ابزارها و کنترل این شبکه‌ها را دارند و هر فردی نمی‌تواند اقدام به کنترل یا شنود شبکه‌ای مانند وایبر یا واتس‌آپ کند. به صورت ذاتی این شبکه‌ها به شکل کاملاً ساده طراحی شده‌اند و با کمک ابزارهایی می‌توان آن‌ها را کنترل کرد. ساده بودن طراحی چنین شبکه‌هایی هم به این خاطر است که باید پیغام به صورت لحظه‌ای و فوری به دست کاربران برسد و اگر قرار باشد شبکه‌ای مانند وایبر یا واتس‌آپ لایه‌های امنیتی زیادی روی شبکه خود پیاده کنند هم باید هزینه زیادی متقبل شوند و هم اینکه پیام‌ها با تأخیر زیادی به دست کاربرانشان برسد.

کنترل چنین شبکه‌هایی توسط یک دولت برای برقراری امنیت در کشور کاملاً طبیعی است و در پاسخ به اینکه آیا شنود یک شبکه اینترنتی، امنیت خصوصی کاربران آن را به خطر نمی‌اندازد باید از ادعان داشت: «شنود یا کنترل به این معنی نیست که تک تک حساب‌های کاربران در این شبکه را پلیس می‌خواند. این روش را با بحث ارسال پیامک از طریق موبایل مقایسه کنیم. فرض کنید شایعه‌ای در کشور پخش شده است که برای پخش شدن این شایعه گروهی از شش ماه قبل برنامه‌ریزی کرده‌اند بنابراین قانونگذاری برای ایجاد فضای امن و پیدا کردن بانیان این شایعه باید از پیامک‌های ذخیره شده استفاده کنند تا منبع شایعه را پیدا کنند و این به این معنی نیست که تک تک پیامک‌های کاربران خوانده یا شنود می‌شود بلکه به این معنی است که امکانات فنی به گونه‌ای فراهم شده که در صورت رخ دادن جرم امکان پیگیری آن وجود داشته باشد. همچنین همین روش در خصوص شرکت‌های اینترنتی نیز وجود دارد. این شرکت‌ها طبق قانون جرائم رایانه‌ای باید تا ۶ ماه سوابق فعالیت اینترنتی کاربرانشان را نگه دارند تا در صورت نیاز به پیگیری یک موضوع امکان استفاده از این اطلاعات وجود داشته باشد (سایت خبری تحلیلی هم صدا، ۱۳۹۴).»

بند دوم: هشدارهای پلیس فتا به کاربران شبکه‌های اجتماعی

۱- هشدار در خصوص صحت و سقم هک تلگرام

سرهنگ امینی (رئیس پلیس فتا همدان، ۱۳۹۴) در مصاحبه با خبرگزاری مهر اعلام نمودند: در پی مراجعه متعدد شهروندان مبنی بر هک شدن تلفن همراه و انتشار اطلاعات و تصاویر شخصی، موضوع در دستور کار کارشناسان پلیس فتا قرار گرفت. در تحقیقات مشخص شد افراد سودجو با شناسایی طعمه خود و ارسال پیامکی به نام شرکت تلگرام مبنی بر اینکه "برای جلوگیری از هک شدن تلگرام و سرقت اطلاعات شخصی خود پیامکی حاوی کد دستوری برای شما ارسال خواهد شد، که با ارسال این کد دستوری برای ما از هک شدن تلگرام خود جلوگیری کنید" که به محض ارسال کد برای شماره مورد نظر، تلگرام شخص قربانی هک شده و هکر به تمامی اطلاعات از جمله تصاویر، فیلم‌ها، مخاطبین، لیست دوستان و... دسترسی پیدا خواهد کرد. هکرها با دسترسی به اطلاعات شخصی قربانی و با تهدید به انتشار آن‌ها انواع سوء استفاده‌ها از جمله اخاذی و پیشنهادهای نامشروع را انجام می‌دهند.

سرهنگ امینی در پایان از شهروندان خواست: ضمن هوشیاری در استفاده از شبکه‌های اجتماعی با ارتقاء سواد رسانه‌ای خود در دام این‌گونه شیادان گرفتار نشوند و در صورت مواجهه با چنین مواردی مراتب را سریعاً از طریق وب سایت پلیس فتا به آدرس [www. cyberpolice. ir](http://www.cyberpolice.ir) گزارش یا با شماره تلفن ۰۸۱۲۱۸۲۶۷۴ تماس حاصل کنید.

۲- عدم فریب کاربران از هشدارهای جعلی به نام پلیس فتا

در خصوص انتشار آخرین هشدار از زبان پلیس فتا در شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه باید گفت: ویروس XALAN گوشی‌های همراه برای آبان سال ۹۰ می‌باشد که در خبرگزاری‌ها و رسانه‌ها در آن تاریخ به نقل از کارشناسان ای تی منتشر شده است. این امر فقط برای جذب مخاطب در میان کاربران صورت می‌گیرد و کاربران فریب این دست هشدارها در شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه را نخورند و برای اطمینان از اینکه این هشدار از سوی پلیس فتا صادر شده است می‌توانند به سایت پلیس فتا مراجعه نمایند. کاربران دقت نمایند در پی هشدارهای جعلی از زبان پلیس به هیچ وجه نرم‌افزاری را از سایت‌های مختلف دانلود نکنند، چرا که احتمال دانلود بدافزار و ویروس‌های مخرب وجود دارد.

پلیس فتا تا کنون از کاربران نخواستہ است کہ برای مقابله با بدافزارها و ویروس‌های موجود در فضای سایبر نرم‌افزار خاصی را دانلود نمایند، فقط به کاربران همواره تاکید کرده است کہ آنتی ویروس‌های خود را آپدیت نمایند و از داندوهای بی‌مورد و متفرقه از سایت‌ها مختلف پرهیز کنند. در صورت لزوم به داندو نرم‌افزار خاص برای ویروس خاص حتماً پلیس فتا این نرم‌افزار در بر روی سایت خود بارگذاری خواهد نمود.

پلیس فتا در جهت شناسایی تهدیدات فضای سایبر از ابتدای تأسیس خود بحث اطلاع‌رسانی برای کاربران و شهروندان را در نظر داشته است و برای این کار در کنار تعامل و همکاری با خبرگزاری‌های رسمی کشور و نشریات عمومی و تخصصی، در سایت تخصصی پلیس فتا به آدرس www.cyberpolice.ir تمامی هشدارهای ضروری را منتشر کرده است، کہ کاربران می‌توانند با مراجعه به این سایت از این اطلاعات بهره ببرند. سایت پلیس فتا دارای بخش‌های گوناگون است در کنار بحث اطلاع‌رسانی بحث آموزش نیز در سایت پلیس فتا قرار دارد کہ کاربران می‌توانند از این مطالب آموزشی بهره ببرند. بنابراین بهترین منبع برای کسب اخبار و اطلاعات پلیس فتا سایت تخصصی این پلیس می‌باشد و کاربران و شهروندان در صورت مواجهه با موارد مشکوک می‌توانند آن را از طریق سایت پلیس فتا به آدرس Cyberpolice.ir بخش مرکز فوریت‌های سایبری، لینک ثبت گزارشات مردمی به پلیس فتا اعلام نمایند (آذر درخش، ۱۳۹۴).

۳- هشدار پلیس فتا درباره حفاظت از اطلاعات شخصی

امروزه در همه شئون زندگی از رایانه استفاده می‌شود، از این رو اسرار ارزشمندی در آن نگهداری می‌گردد. این اسرار اعم از تجاری، اقتصادی و اجتماعی است. ارزش بسیار زیاد این اسرار موجب شده کہ مجرمان با به‌کارگیری تکنیک‌های جدید، سعی در دستیابی به این اسرار داشته باشند. به منظور جلوگیری از افشای اطلاعات موجود بر رایانه‌ها رعایت حداقل موارد امنیتی برای کاربران عادی و رعایت اصول دقیق طراحی شبکه و ایجاد دیواره‌های امنیتی برای شرکت‌ها و کاربران حرفه‌ای ضروری است. با توجه به اینکه در حال حاضر کاربران عمومی جزء بیشترین قربانیان فضای وب هستند رعایت حداقل موارد امنیتی کہ پلیس آن‌ها را تذکر می‌دهد، اصلی‌ترین راه برای جلوگیری از این واقعه می‌باشد.

از جمله مواردی کہ می‌توان به کاربران در خصوص حفظ و نگهداری از اطلاعات به افراد توصیه نمود:

۱- همیشه از یک کلمه‌ی عبور قوی استفاده نمایید.

- ۲- هر از چندی، نرم افزارهای امنیتی خود را باز کنید و کنترل نمایید که رایانه‌ی شما با این سه محافظ اصلی، محافظت می‌شود: ضد ویروس، ضد جاسوس افزار و دیواره‌ی آتش (فایروال).
- ۳- به این محافظ‌های اصلی، نرم افزارهایی مثل ضد اسپم و نرم افزارهای جستجوی امن که دارای آنتی فیشینگ و رتبه‌بندی ایمنی بالایی هم دارند بایستی افزوده شود.
- ۴- هر زمانی که آنلاین هستید، به صورت کاملاً ایمن به گشت و گذار در اینترنت، جستجو، کار، بازی و چت پردازید.
- ۵- نام واقعی، شماره‌ی تلفن، آدرس و کلمه‌ی عبور را برای دوستان آنلاین به نمایش نگذارید (پایگاه اطلاع‌رسانی پلیس فتا، بی‌تا).

نتیجه‌گیری

امروزه کنترل جرائم و مقابله با مجرمین هسته مرکزی فعالیت نیروی پلیس را تشکیل می‌دهد. در این راستا نقش افراد جامعه به عنوان حامی و پشتیبان این نهاد امنیتی غیرقابل انکار است. در گذر زمان با افزایش شناخت آگاهی و دانش انسان و پیشرفت سریع فناوری اطلاعات و ارتباطات همان گونه که شیوه و نحوه‌ی زندگی افراد دگرگون گردیده است به همان صورت نوع ارتکاب جرائم توسط مجرمین به خصوص نسل جوان دست‌خوش تغییر و تحول قرار گرفته است.

در همین راستا جهت‌گیری فعالیت‌های پلیس نیز امروزه تغییر کرده و پلیس بعضاً به بررسی نقش تعارض فرهنگ‌ها می‌پردازد. به طوری که در این خصوص از پلیس اجتماعی سخن به میان می‌آید. به طوری که این تحول بی‌ارتباط با تحول ساز و کارهای کنترل اجتماعی در جامعه مدرن و افول مکانیزم‌های خود کنترلی نمی‌باشد. که این نیز به کمرنگ شدن درونی و اخلاقی ارتباط پیدا می‌کند. البته این رویکرد پیشگیرانه پلیس مستلزم داشتن اطلاعات کافی است. اطلاع از تمام زوایا و جوانب موضوعات اجتماعی از تهدیدات و خطرات احتمالی و... زیرا شرط واقعی مبارزه با بزه کاری داشتن اطلاعات دقیق از گروه‌های اجتماعی در خطر که بر حسب زمان ممکن است بزه دیده یا بزه‌کار گردند، می‌باشد.

بنابراین با توجه به انعطافی که جرائم سایبری دارا می‌باشند و هر لحظه احتمال وقوع جرمی جدید در این فضا وجود دارد. پلیس فتا نیز باید با اتکا به پرسنل نظامی خود که از افراد مجرب و متخصص می‌باشند. در برقراری هرچه بیشتر امنیت در فضای مجازی با استفاده از علم و فناوری روز دنیا تلاش نمایند. بنابراین سیاست اجرایی این نهاد به گونه‌ای است که با توسل به مدرن‌ترین وسایل بتواند توان مقابله با هوش‌های سیاه که مرتکب این جرائم می‌شوند را داشته باشد.

پیشنهادها

آن چه در کشور ما در زمینه پیشگیری از جرم و بزه کاری محسوس است عدم وجود یک نهاد ویژه و مردمی منسجم و مسئول در قلمرو مشارکت مردمی است که توانایی سازمان دادن به این مشارکت و هماهنگی با نهادهای دولتی و تحقیق و تفحص در این زمینه را داشته باشد. امروزه وقوع جرائم و نحوه ارتکاب آن توسط مرتکبین، شکل جدیدی به خود گرفته‌اند، که همین امر سبب شده که بررسی‌های دقیق و کارشناسانه‌ای صورت گیرد تا همسو با وقوع این جرائم پیشگیری‌های صحیح و منطقی صورت گیرد. بنابراین به عنوان یک راه حل اساسی برای این موضوع پیشنهاد می‌گردد اقدام به تأسیس نهادی تحت عنوان (سازمان ملی پیشگیری از وقوع جرائم سایبری) گردد. که هیئت رئیسه آن از جرم‌شناسان، روان‌شناسان و جامعه‌شناسان انتخاب شوند و هر سه قوه (مقننه، قضائیه، مجریه) عضو هیئت رئیسه باشند، به طوری که این نهاد جهت جلوگیری از هر گونه تعارض به صورت اشتراکی به وسیله نمایندگان دولت و مردم اداره گردد.

به موجب بند ۵ اصل ۱۵۶ قانون اساسی اقدام مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین از وظایف قوه قضائیه است. پیشنهاد مطرح شده به فرض عملی بودن موجب ایجاد صلاحیت مضاعف و موازی است. ضمن آنکه موجب تداخل قوا بوده و با اصل تفکیک قوا در تعارض است، منتها این پیشنهاد را می‌توان با توسعه مراکز تحقیقاتی زیر نظر قوه قضائیه کاربردی ساخت.

از وظایف اصلی نهاد مذکور عبارت خواهد بود از:

- ۱- مطالعه اقدام‌های موثر در زمینه تهیه و تکمیل بانک اطلاعاتی سیاست مشارکتی پیشگیری از جرم که در سایه تبادل نظرات و اطلاعات در سطح داخلی و خارجی
  - ۲- انجام تحقیقاتی برای شناسایی بهترین شیوه‌های مشارکت شهروندان در پیشگیری از جرم
  - ۳- ارائه تدابیر و پیشنهادهای موثر به قوه مقننه به ویژه کمیسیون امور حقوقی مجلس جهت وضع قوانین مطلوب و سنجیده در زمینه پیشگیری از جرائم سایبری
- به این ترتیب تأسیس چنین نهادی، منجر به ایجاد تحول و پویایی عمیق در زمینه سیاست جنایی مشارکتی خواهد شد. که این امر در نهایت موجب رسیدن به اهداف غایی و والای سیاست جنایی که همان پیشگیری از جرم است، خواهد شد.

منابع

الف) فارسی

- ۱- اکبری، ابوالقاسم (۱۳۹۰). اکبری، مینا، آسیب شناسی اجتماعی. تهران: انتشارات رشد و توسعه.
- ۲- آذر درخش، علی رضا، «امنیت و پلیس فتا»، پایگاه اطلاع رسانی پلیس فتا، چهارشنبه ۱۹ فروردین ۱۳۹۴، www.cyberpolice.ir.
- ۳- پلیس فتای استان اصفهان (۱۳۹۱). کتابچه، معرفی پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات (فتا).
- ۴- پلیس فتای استان اصفهان (۱۳۹۱). کتابچه، معرفی پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات (فتا).
- ۵- حسینی، سید نواب (۱۳۷۹). نقش پلیس در پیشگیری از جرم، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- ۶- خسروی نژاد، حسین (۱۳۹۱). بررسی نقش پلیس در پیشگیری و کنترل جرائم در فضای سایبر، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد واحد بوشهر.
- ۷- ربیعی، علی و محمدزاده یزد، فرشته (۱۳۹۲). آسیب شناسی فضای مجازی، «بررسی تاثیر استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی دانشجویان»، دوره ۲، شماره ۶.
- ۸- زندی، محمدرضا (۱۳۸۹). تحقیقات مقدماتی در جرایم سایبری، جنگل، تهران.
- ۹- سلطانی فر، محمد (۱۳۸۹). دیپلماسی عمومی نوین و روابط عمومی الکترونیک، تهران: انتشارات سیمای شرق.
- ۱۰- صبوری خسروشاهی، حبیب (۱۳۸۶). بررسی آسیب‌های اجتماعی اینترنت، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی.
- ۱۱- علی جان زاده روشن، محدثه (۱۳۹۴). «توئیتر چیست؟»، سایت راسخون.
- ۱۲- مقصودی، دامون (بی تا). «اورکات چیست؟ (بررسی و معرفی سایت Orkut)»، ماهنامه دانش و کامپیوتر، سال پنجم، شماره ۴۱.
- ۱۳- منوریان، متین (۱۳۹۴). «فیس بوک چیست؟»، سایت راسخون.
- ۱۴- مولایی، مینا (۱۳۹۴). جولان مشاغل زیرزمینی در فضای مجازی، روزنامه جام جم، شماره ۴۳۹۳.
- ۱۵- مهدی زاده، سیدمحمد (۱۳۸۳). «اینترنت و حوزه عمومی»، فصلنامه رسانه، شماره ۵۹: ۱۱۱-۱۳۱.

۱۶- میر شاهی، عادل (۱۳۸۹). نوشتاری در فضای مجازی، مقاله ، روابط عمومی عادل، www.adel.ir.

۱۷- هادیان فر، کمال (۱۳۹۴). «امنیت شبکه‌های مجازی»، جامعه خبری تحلیلی الف، گزارش نسیم؛ کد مطلب: ۲۴۱۳۷۶.

۱۸- «عنوان خبریکی از بهترین‌ها را برای تولید ملی و فرهنگ سازی نهاد خانواده است» سایت شفاف www.shafa.ir ، کد خبر ۱۱۲۰۸۲.

۱۹- «نظارت پلیس بر "وی‌چت" و "اینستاگرام"»، خبرگزاری تحلیلی ایران(خبر آنلاین).

۱۹- «وایبر» و «واتس آپ» چقدر امنیت دارند؟»، سایت خبری تحلیلی هم صدا، کد خبر: ۷۵۲۹.

ب) غیر فارسی

1- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007), "Social network sites: definition, history, and scholarship", *Journal of Computer-Mediated Communication*, Vol. 13 (1), pp: 210-230.

2- Pempek, -T., & et al. (2009), "College students' social networking experiences on Facebook", *Journal of Applied Developmental Psychology*, Vol. 30, pp: 227-238.